

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

За загальною редакцією
А. В. Денисової

Видавництво
«Юридика»
2025

УДК 342.7:351.86"364"(477)

П68

Рецензенти:

Журавльов Дмитро Володимирович, заступник керівника Департаменту з питань громадянства, помилування, державних нагород — керівник управління з питань помилування Офісу Президента України, доктор юридичних наук, професор;

Катеринчук Іван Петрович, професор кафедри вогневої підготовки ОДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Гаран Ольга Володимирівна, професор кафедри адміністративного права та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, доктор юридичних наук, професор

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 12 від 30 вересня 2025 року)*

Правове регулювання дотримання прав і свобод людини та громадянина в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану : колективна монографія / Є. Львова, О. Жильцов, О. Пасько та ін. ; за заг. ред. А. В. Денисової. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 840 с.

ISBN 978-617-8574-56-7

Колективна монографія присвячена комплексному аналізу правового регулювання дотримання прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. У виданні осмислено трансформацію механізмів їх забезпечення з урахуванням викликів збройної агресії. Досліджено реалізацію державної політики у гуманітарній, безпековій, правоохоронній, судовій і соціальній сферах, проблеми захисту прав дітей, цивільного населення, військовополонених, а також питання інформаційної безпеки та OSINT. Монографія адресована науковцям, юристам і практикам.

УДК 342.7:351.86"364"(477)

ISBN 978-617-8574-56-7

© Авторський колектив, 2025

© ОДУВС, 2025

Зміст

Розділ 1. Правове забезпечення державної політики в гуманітарній сфері (Львова Є.)	5
Розділ 2. Адміністративно-правове регулювання свободи пересування та вільного обрання місця проживання за умов воєнного стану в Україні (Жильцов О.)	30
Розділ 3. Психічне здоров'я як фактор національної безпеки в Україні (Пасько О., Прудка Л.)	71
Розділ 4. Роль Національної поліції України у створенні єдиного безпекового простору держави (Матвеева Л.)	110
Розділ 5. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини на деокупованих територіях (Берендеева А.)	136
Розділ 6. Вплив Інтернету на права дітей протягом збройного конфлікту — зарубіжний досвід (Пядишев В., Форос Г.)	177
Розділ 7. Сучасні тенденції судового захисту прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Шерстюк Г.)	217
Розділ 8. Правова, соціально-психологічна та медична допомога потерпілим від дій країни-агресорки особам з тимчасово окупованих територій (Вайда Т.)	259
Розділ 9. Роль дозвільної системи в забезпеченні прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Пишна А., Ульянов О.)	313
Розділ 10. Адміністративна відповідальність за порушення прав і свобод під час воєнного стану (Сірко В.)	355
Розділ 11. Кримінально-правові аспекти дотримання основних прав і свобод військовополонених і цивільного населення в умовах воєнного стану (Колб О., Конопельський В.)	392

Розділ 12. Часові обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності: загальні та екзистенціальні умови (Маковій В.)	452
Розділ 13. Сутність організації та документування організованої злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань (Щурат Т.)	491
Розділ 14. Дотримання прав і свобод громадян під час здійснення оперативно-розшукової діяльності (Давиденко В.)	532
Розділ 15. Забезпечення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій при виявленні та розкритті організованої злочинної діяльності в умовах воєнного стану (Поляков Є.)	576
Розділ 16. Аналіз та запобігання кримінальним правопорушенням в умовах загострення криміногенної обстановки (Бабенко А.)	622
Розділ 17. Дотримання прав та свобод людини державним бюро розслідувань під час військового стану (Козленко О.)	679
Розділ 18. Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протимінної діяльності в умовах воєнного стану та під час відновлення України (Аносенков А., Коломієць Ю., Мукоїда Р., Проскурня Є.)	725
Розділ 19. OSINT та інформаційна безпека в умовах воєнного стану (Свиридюк Н., Афонін Д.)	766
Розділ 20. Використання OSINT у встановленні фактів воєнних злочинів та особи воєнних злочинців (Сіфоров О., Калугін В.)	811

Розділ 13

СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ СТРАТЕГІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Тарас ЩУРАТ

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8105-8324>

В умовах протидії повномасштабній агресії росії, боротьби за територіальну цілісність та незалежність підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України (далі — НПУ) спрямовують свої зусилля на протидію організованій злочинності. Дефініцією є те, що ефективна протидія організованій злочинності є необхідною умовою для забезпечення безпеки суспільства, держави, захисту прав і свобод громадян. Документування злочинів, які вчиняються з ознаками організованості, підрозділами кримінальної поліції, збір фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави¹ передбачає необхідність використання комплексу оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій.

У зв'язку з повномасштабною агресією росії Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення

---

¹ Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>

воєнного стану в Україні»² в Україні введено воєнний стан. В умовах правового режиму воєнного стану законодавчими та нормативно-правовими актами визначені особливості діяльності підрозділів кримінальної поліції у складі сил безпеки та оборони. Це обумовлено необхідністю протидії, як загальній кримінальній організованій злочинності, так і документуванням протиправної діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Динаміка тяжких та особливо тяжких злочинів, які вчинено у складі організованих груп і злочинних організацій, зокрема із застосуванням вогнепальної зброї, установа корумпованих відносин між посадовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування та криміналітетом, використання неконкурентних методів у фінансово-господарській діяльності підприємств негативно впливає на економічне зростання та пов'язаний з ним суспільний розвиток України. Окрім того в умовах протидії повномасштабній агресії росії проти України, ескалації жорстокості та насильства, дестабілізації внутрішньої соціально-політичної ситуації призводить до порушення функціонування державного механізму. Також спецслужби країни-агресора можуть використовувати організовану злочинність для дестабілізації ситуації, як в окремих областях, так і в Україні в цілому, що може завдати шкоди національній безпеці.

На нашу думку, діяльність підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань потребує узагальнення щодо:

- оперативно-розшукової тактики документування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами чи злочинними організаціями;
- реалізації дискреційних повноважень співробітників підрозділів стратегічних розслідувань при документуванні злочинів.

---

² Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

Питання протидії та оперативно-розшукового документування організованої злочинності досліджували такі сучасні українські науковці та практичні працівники правоохоронних органів, як: Богуславський М.Г., Вознюк А.А., Волошина М.В., Гвоздюк В.В., Грібов М.Л., Гула Л.Ф., Мороз В.П., Небитов А.А., Пекарський С.П., Погорецький М.А., Подобний О.О., Чаплинський К.О. та ін.

Погорецький М.А. досліджував методологічну основу оперативно-розшукового документування організованої злочинної діяльності. За результатами дослідження Погорецький М.А. зазначив, що теорія доказів є методологічною основою оперативно-розшукового документування, її засади потребують постійного удосконалення відповідно до вимог часу, який свідчить про зростання кількісно-якісних показників сучасної злочинної діяльності, набуття нею рис організованості, професіоналізму та транснаціональності³.

Заслугує на увагу монографічне дослідження Мороза В.П., Чаплинського К.О., Богуславського М.Г., Волошиної М.О., яке присвячене протидії організованим злочинності в Україні. З урахуванням сучасних потреб правоохоронної практики та стану розвитку криміналістичної науки, зазначені науковці здійснили ґрунтовний аналіз організованої злочинності, розглянули міжнародний досвід протидії організованим злочинності, визначили сучасний стан протидії організованим злочинності та виокремили перспективні напрями її подолання. Детально розглянуті організаційно-правові засади діяльності підрозділів Національної поліції України щодо протидії організованим злочинності в умовах воєнного стану⁴.

Документування злочинів підрозділами стратегічних розслідувань потребує застосування оперативно-розшукової діяльності,

---

³ Погорецький М.А. Теорія доказів — методологічна основа оперативно-розшукового документування організованої злочинної діяльності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 22. С. 195.

⁴ Мороз В.П., Чаплинський К.О., Богуславський М.Г., Волошина М.О. Протидія організованим злочинності в Україні: сучасність та перспективи : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 236 с.

планування та проведення гласних і негласних оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, використання негласного та конфіденційного співробітництва. Для прикладу, зазначаємо дослідження проведене Чернявським С.С., Грібовим М.Л., Вознюком А.А., Небитовим А.А., Гвоздюком В.В., в якому на підставі аналізу положень статті 269 Кримінального процесуального кодексу України визначені правові, організаційні та тактичні особливості проведення візуального спостереження за особою, річчю або місцем⁵.

Оперативно-розшукове законодавство України не наводить визначення терміну «документування». Однак, теорія та практика протидії кримінальним правопорушенням під час оперативно-розшукової діяльності визначила документування як самостійну частину оперативно-розшукової діяльності та як систему наукових положень.

У Законі України «Про інформацію» вживається термін документована інформація, документовані відомості при аналізі інформації довідково-енциклопедичного характеру (ст. 12), статистичної інформації (ст. 18), соціологічної інформації (ст. 19)⁶.

Як зазначає Подобний О.О. у теорії ОРД під документуванням зазвичай розуміють:

а) процес пізнання, тобто збирання (виявлення), вивчення (перевірки), оцінки та фіксації в документах фактичних даних про обставини вчиненого злочину;

б) діяльність, що забезпечує можливість використання даних, отриманих оперативно-розшуковим шляхом, у кримінальному судочинстві⁷.

На думку доктора юридичних наук Подобного О.О. документування в ОРД не тільки призначено для фіксування відомостей,

---

⁵ Основи візуального спостереження : практ. посіб / С.С. Чернявський, М.Л. Грібов, А.А. Вознюк, А.А. Небитов, В.В. Гвоздюк. Київ : Норма права, 2024. 112 с.

⁶ Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

⁷ Подобний О.О. Співвідношення документування й доказування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 64–68.

отриманих у результаті здійснення оперативно-розшукових заходів. Воно передбачає регламентований відомчими нормативними актами процес збирання документованої інформації, її перевірки, оцінки та використання у вирішенні завдань ОРД, а в кримінальному провадженні — у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом⁸.

Отже, як зазначає Подобний О.О. документування в ОРД може розглядатися як процес відбиття у службовій документації фактичних даних, отриманих у результаті оперативно-розшукових заходів, а також як процес пізнання, що має особливу правову природу та здійснюється з метою вирішення завдань цієї діяльності, зокрема такого центрального її завдання як фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб і груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України. Відповідно Подобний О.О. висновує про те, що на відміну від кримінально-процесуального доказування, документування в ОРД забезпечує пізнання як обставин, що мали місце в минулому, так і тих явищ, що підготовляються і відбуваються в теперішній час, також таких, що можуть відбутися в майбутньому⁹. І тому науковець зазначає три основні напрямки документування злочинної діяльності розроблюваних:

- виявлення осіб, яким відомі фактичні дані про злочинну діяльність, та забезпечення можливості їх наступної участі у кримінальному провадженні як свідків;
- негласне виявлення предметів, документів, речовин, що можуть містити інформацію про протиправну діяльність, та забезпечення можливості їх майбутнього використання як речових доказів;
- негласна фіксація дій розроблюваних осіб із застосуванням технічних засобів з метою наступного використання отриманих

---

⁸ Подобний О.О. Співвідношення документування й доказування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 65.

⁹ Там само. С. 66.

даних у розслідуванні¹⁰. Окрім того Подобний О.О. запропонував визначення документування, як здійснюваний за оперативно-розшуковою справою або в кримінальному провадженні з дотриманням вимог законності, своєчасності, повноти й конспіративності процес переважно негласного збирання, фіксації, систематизації, перевірки та оцінювання фактичних даних про подію злочину й осіб, причетних до його підготовки або вчинення, забезпечення можливості їх використання як доказів у кримінальному провадженні, а також прийняття на їх основі відповідних процесуальних рішень.

Виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності під час оперативно-розшукової діяльності передбачає пошук та фіксацію фактичних даних про протиправну діяльність особи чи групи осіб, відповідальність за яку передбачена Кримінальним кодексом України. Відповідно фактичні дані, при їх якісному зборі, аналізі та використанні в межах досудового розслідування кримінального провадження можуть відобразитися в подальшому в якості доказів. Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів (ст. 84)¹¹.

Показання — це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження (ч. 1 ст. 95)¹².

---

¹⁰ Подобний О.О. Співвідношення документування й доказування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 67.

¹¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>

¹² Там само.

Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 98)¹³.

Документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження (ч. 1 ст. 99).

До документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою статті 99 КПК України, можуть належати:

1) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані);

2) матеріали, отримані внаслідок здійснення під час кримінального провадження заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

3) складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії;

4) висновки ревізій та акти перевірок (ч. 2 ст. 99)¹⁴.

Згідно положень Закону України «Про інформацію» під документом слід розуміти матеріальний носій, що містить інформацію,

---

¹³ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>.

¹⁴ Там само.

основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі¹⁵.

Висновок експерта — це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи (ч. 1 ст. 101)¹⁶.

Докази визнаються належними, якщо прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів (ст. 85).

При цьому зазначаємо, що недопустимими визнаються докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини (ст. 87)¹⁷.

Згідно положень статті 91 КПК України у кримінальному провадженні щодо організованої злочинної діяльності підлягають доказуванню:

- 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);
- 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;

---

¹⁵ Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

¹⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>

¹⁷ Там само.

3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;

4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;

5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання;

6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення;

7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру (ст. 91).

При цьому зазначаємо, що згідно положень чинного КПК України матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам статті 99 КПК України, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази (ст. 99)¹⁸.

Як зазначає Гула Л.Ф. матеріалами оперативно-розшукової діяльності є різноманітні носії фактичних даних і відомостей, документи,

---

¹⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>

предмети, які містять інформацію, відомості й дані, їх носії, що отримані під час здійснення ОРД і містяться в ОРС¹⁹. Гула Л.Ф. зазначає: «під час здійснення оперативно-розшукових заходів із виявлення вчинення злочинів учасниками ОЗГ оперативно-службові документи можуть бути викладені не лише особою, у провадженні якої перебуває оперативно-розшукова справа, а уповноваженою на це особою іншого оперативного підрозділу, зокрема оперативно-технічного, де за результатами відповідного оперативного заходу складаються належні документи. Під час проведення встановленого законом порядку оперативно-розшукових заходів (гласних і негласних) від фізичних та юридичних осіб можуть бути вилучені документи і предмети, які надалі можуть використовуватися слідчим під час прийняття рішення при відкритті кримінального провадження щодо злочинів, учинених ОЗГ, ухвалення інших процесуальних рішень, проведення слідчих дій чи отримання доказів у справі»²⁰.

Гула Л.Ф. констатує: «для того щоб таку інформацію (фактичні дані), яка є змістом матеріалів ОРД, можна було використовувати відповідно до визначених законом напрямків в інтересах кримінального судочинства у боротьбі зі злочинами, що вчиняються ОЗГ, вона повинна бути придатна для формування приводів і підстав для порушення кримінального провадження або проведення слідчих дій, ухвалення інших процесуальних рішень і отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у справі»²¹.

На нашу думку, під час документування організованої злочинної діяльності особливо актуалізується питання встановлення об'єктивної істини. Зміст цієї категорії визначається колом усіх обставин, встановлення яких забезпечує виконання завдань, покладених на ОРД. Саме тому за справами про організовану злочинну

---

¹⁹ Гула Л.Ф. Використання результатів оперативно-розшукової діяльності у виявленні і розслідуванні злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами. *Право і суспільство*. 2015. № 5–2. С. 206–211.

²⁰ Там само. С. 207.

²¹ Там само.

діяльність до предмету документування обов'язково необхідно включати всі елементи її оперативно-розшукової характеристики тобто систему відомостей про:

- 1) структурно-функціональну побудову ЗГ та ОЗУ;
- 2) соціально-психологічні особливості їх учасників;
- 3) її субкультурні та інфраструктурні елементи;
- 4) технологію відповідної злочинної діяльності.

Також, ці та інші питання виникають при виявленні та розкритті латентних кримінальних правопорушень, вчинених ОЗУ, зокрема, пов'язаних з: торгівлею людьми; незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами; кіберзлочинами; вчиненими службовими злочинами, корупційними правопорушеннями тощо.

Треба зазначити, що до обставин, які підлягають встановленню під час оперативно-розшукового документування, входять обставини:

- передбачені ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України;
- встановлені диспозицією відповідної статті Кримінального кодексу України;
- які не входять до предмета доказування, але мають важливе значення для успішного розслідування справи.

У документуванні потрібно бачити дві сторони: пізнавальну (розумову) і практичну (діяльну).

Пізнавальний аспект полягає у наступному:

- під час пошуку додаткових фактичних даних про протиправну діяльність осіб і груп, фактів та обставин вчинення або підготовки кримінальних правопорушень, встановлення місця перебування розшукуваних злочинців чи безвісти зниклої особи діяльність оперативних працівників рівнозначна дослідженню окремих фактів, явищ дійсності, оскільки вони застосовують (звичайно, з урахуванням специфіки) закони і категорії логіки;

– пізнання фактів і подій, що стосуються підготовки або вчинення кримінального правопорушення, спрямовано на вибір таких заходів і засобів оперативно-розшукової діяльності, застосування яких не суперечить чинному законодавству;

– на основі результатів пізнання формулюються й обґрунтовуються логічні версії та висновки щодо початкових і подальших оперативно-розшукових заходів, тактики їх здійснення;

– у процесі пізнання явищ та обставин вчинення кримінального правопорушення, оперативні працівники використовують відповідні наукові положення психології, криміналістики, судової бухгалтерії, теорії інформації, доказового права та інших наук.

З урахуванням пізнавального аспекту, оперативна розробка є процесом пізнання, дослідження подій кримінального правопорушення й пов'язаних із ним обставин.

Діяльний аспект документування можна визначити як врегульовану законодавством і нормативними актами діяльність особи, яка проводить оперативну розробку, здійснює фіксацію в оперативно-розшукових документах доказової інформації. В основі діяльного аспекту оперативної розробки лежать заходи щодо недопущення переховування чи знищення фігурантами речей, які можуть бути доказами в кримінальному провадженні, забезпечення відшкодування збитків або конфіскації майна, легалізації отриманої оперативно-розшукової інформації та її використання в інтересах кримінального судочинства.

Діяльний аспект оперативної розробки полягає в проведенні, на основі отриманої інформації, конкретних заходів, спрямованих на попередження, недопущення нових кримінальних правопорушень, забезпечення використання отриманих даних при розслідуванні.

Така діяльність здійснюється в рамках правових норм, що регламентують оперативну розробку, як негласним, так і гласним шляхом.

Від правильної організації й тактики оперативно-розшукового документування багато в чому залежить якість, швидкість

і ефективність розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, законність і обґрунтованість притягнення розроблюваних до кримінальної відповідальності²².

Документування злочинів оперативними підрозділами має юридичні, організаційні і тактичні особливості залежно від стадій (етапів), на яких воно проводиться, засобів, які при цьому використовуються, та форм, у яких воно втілюється, створення оперативно-розшукових документів, які містять фактичні дані про вчинення злочинних дій. Зокрема, це рапорт оперативного працівника про виявлення фактів підготовки або вчинення злочинів. До рапорту можуть бути долучені негласно отримані копії документів, що свідчать про підготовку або вчинення злочинів, звукозапис спілкування, проведеного оперативним працівником тощо. На цьому етапі дані отримують шляхом оперативного пошуку, який є початковим етапом пізнання в оперативно-розшуковій діяльності.

Результатом оперативного пошуку є отримання інформації, яка містить підстави, визначені у ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», у разі виявлення яких відповідно до ст. 9 цього закону необхідно заводити оперативно-розшукову справу. В подальшому всі оперативно-розшукові заходи провадять лише в межах цієї справи. Саме там концентруються всі документи, створені оперативними працівниками в процесі розробки.

Наступна стадія документування кримінальних правопорушень в межах ОРС співпадає з оперативною розробкою, яку в теорії оперативно-розшукової діяльності, як і оперативний пошук, вважають формою цієї діяльності. У межах оперативної розробки може використовуватися весь арсенал заходів, передбачений у формі прав оперативних підрозділів у ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Відповідно до вимог ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» у разі виявлення ознак кримінального

---

²² Щурат Т.Г. Актуальні питання протидії організованій етнічній наркозлочинності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 244.

правопорушення оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України (ст. 7)²³.

Успішне виявлення та закріплення фактичних даних оперативно-розшуковим шляхом визначається, насамперед, дотриманням вимог, що висувають до документування: законність, своєчасність, повнота, конспіративність.

Оперативно-розшукова діяльність взагалі, й документування протиправних дій розроблюваних як її значна складова зокрема, опирається на певні принципи здійснення, тобто на головні вихідні положення, що становлять основу цієї діяльності, звідси, принципи оперативно-розшукової діяльності — це керівні ідеї, основні початки, вироблені розшуковою практикою, виражені у нормах законодавчих актів, що регулюють суспільні відносини у сфері оперативно-розшукової діяльності, і відображують політичні, економічні й соціальні закономірності розвитку сучасного українського суспільства, та дорівнюють моральним й правовим сподіванням осіб щодо сутності, цілей, завдань і процедур здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Як відомо, більшість принципів оперативно-розшукової діяльності, передбачених у законодавчому порядку й вироблених теорією оперативно-розшукової діяльності, декларувалися ще в період нелегітимного її існування. Це, скажемо, принципи законності, гуманізму, моральності й етичності, поваги прав і свобод людини, рівності прав людини й громадянина перед

---

²³ Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>

законом, виняткової доцільності заходів оперативно-розшукової діяльності й інші, на яких так чи інакше базувалася практика минулих років.

Але сучасні демократичні й правові процеси в суспільстві цілком змінили умови реалізації зазначених принципів оперативно-розшукової діяльності. Це, наприклад, законодавче встановлення обов'язкового позавідомчого санкціонування окремих заходів оперативно-розшукової діяльності, введення системи прокурорського нагляду, а також державного й суспільного контролю за оперативно-розшуковою діяльністю і т.д.

Тому сьогодні дотримання принципів оперативно-розшукової діяльності здобуває все більше безпосереднє практичне значення, а головне — обумовлює необхідність підвищення професійного й морально-етичного рівня сучасного працівника оперативного підрозділу.

Виникає, разом з тим, об'єктивна потреба у переносі акцентів при здійсненні оперативно-розшукової діяльності у бік беззастережної поваги й правового захисту закріплених Конституцією демократичних прав, свобод й інших цінностей кожної окремої особи. І тут мова йде не тільки про захист громадян, їхньої власності й законних інтересів від злочинних зазіхань. Головне, щоб кожен працівник оперативного підрозділу убачав у будь-якій людині, залученій у процес оперативно-розшукової діяльності у якості її об'єкта, насамперед особистість, що охороняється суспільством і Законом.

Іншими, не менш важливими вимогами виступають своєчасність оперативно-розшукового документування та його повнота.

Під своєчасністю документування злочинних дій розроблюваних маються на увазі випереджальні дії працівників оперативних підрозділів по виявленню й закріпленню даних, що мають значення для розслідування злочину або розслідування кримінального провадження, а також вибір найбільш сприятливого моменту для якісного ефективного проведення відповідних оперативно-розшукових

заходів, застосування оперативної техніки, залучення негласного апарату до виконання окремих завдань оперативно-розшукової діяльності тощо.

Під повнотою документування злочинних дій розроблюваних розуміється максимально можливе виявлення й, відповідним чином, закріплення фактичних інших зав'язків, місць збуту викраденого майна, місць приховування предметів, даних щодо злочинних дій розроблювальних, їх близьких, родинних, злочинних та речовин, їх аналогів або прекурсорів, заборонених для вільного обігу тощо.

З метою найбільш повного та якісного документування злочинних дій осіб (груп), які готують або вчиняють злочини, оперативні підрозділи Національної поліції України, як правило, застосовують негласні сили, засоби й методи оперативно-розшукової діяльності. Негласні засоби та методи, що є у розпорядженні оперативних підрозділів Національної поліції України, мають різний ступінь ефективності в протидії злочинності взагалі, й у документуванні протиправних дій розроблюваних зокрема, але жодний з них, у тому числі й негласні працівники, не є універсальним. Проте, протягом тривалого часу одним з основних негласних способів документування протиправних дій розроблюваних з боку поліції є використання конфіденційної допомоги цивільних осіб, які виявляють бажання співпрацювати з оперативними підрозділами на засадах добровільності. Це, як правило, зумовлюється тим, що у порівнянні з іншими негласними засобами та методами оперативно-розшукової діяльності, особи, які конфіденційно співпрацюють з оперативним підрозділом, мають найбільші можливості у запобіганні, виявленні та розслідуванні тяжких, особливо тяжких, серійних, резонансних та інших злочинів.

Також слід зазначити, що особи, які вчиняють або причетні до вчинення злочинів, у більшості випадків ретельно приховують свої протиправні дії та навіть наміри. З цієї метою вони досить часто застосовують різні засоби приховування слідів злочину,

вдаючись до всіляких хитрощів. Деякі з них, намагаючись ухилитися від кримінальної відповідальності за вчинені злочини, переходять від органів розслідування, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, переходять на нелегальне становище, вдаються до вчинення інших злочинів, намагаються будь-яким чином протидіяти досудовому слідству, негативно впливають або відверто й зухвало тиснуть на потерпілих, свідків та, навіть, працівників правоохоронних органів тощо. Таким чином, у більшості випадків вчинення тяжких й особливо тяжких злочинів, одним здійсненням процесуальних, слідчих дій або гласної адміністративної діяльності правоохоронних органів досить складно ефективно протидіяти злочинним проявам з боку осіб, схильних до вчинення злочинів, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України. У деяких випадках своєчасне виявлення, запобігання, припинення або, навіть, розслідування таких злочинів взагалі стає неможливим.

Практичній діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України відомі випадки, коли розроблювані особи вигадували такі способи маскування окремих видів злочинів, що застосуванням традиційних гласних засобів протидії злочинності було досить складно, а інколи й неможливо, навіть виявити сам факт вчинення злочину.

Таким чином, використання особами, які вчиняють злочини, різноманітних прийомів та засобів приховування протиправної діяльності, здійснення ними активної протидії правоохоронним органам, спонукають останні застосовувати у своїй діяльності найбільш ефективні законні засоби протидії злочинності. Така діяльність оперативних підрозділів, як правило, здійснюється за допомогою проведення оперативно-розшукових заходів з дотриманням їх таємного характеру або їх справжньої мети тощо. При цьому, використання конфіденційної допомоги громадян на засадах добровільності виступає об'єктивно необхідним інструментарієм оперативних підрозділів Національної поліції

України, займає важливе місце в процесі виконання поставлених перед ними завдань, особливо це стосується негласного документування протиправних дій розроблюваних. Глибоке знання, розуміння вихідних положень негласного співробітництва та вміння застосовувати його на практиці є важливим та невід'ємним фактором, що визначає компетентність й професійну придатність кваліфікованого працівника оперативного підрозділу й, у свою чергу, надає можливість якісного оперативно-розшукового документування протиправних дій розроблюваних тощо.

Для успішного виявлення осіб, які готують або вчиняють законспіровані злочини, тобто розроблюються оперативними підрозділами з метою документування їх протиправної діяльності, необхідні спеціально підготовлені особи, що здатні виконувати завдання оперативно-розшукової діяльності під керівництвом досвідчених працівників оперативних підрозділів Національної поліції України.

Таким ефективним незамінним інструментарієм працівників оперативних підрозділів у нелегкій справі протидії злочинності, особливо її організованим формам, і можна вважати осіб, які співпрацюють з ними на конфіденційній основі²⁴.

У разі одержання інформації про підготовку до вчинення злочину (як встановленими, так і невстановленими особами) його документування можна здійснювати в межах як ОРД, так і досудового розслідування. Одночасне здійснення оперативно-розшукових заходів (ОРЗ) і відповідних процесуальних дій позбавлене сенсу та правових підстав. Тому в кожному випадку потрібно визначати, як діяти: заводити оперативно-розшукову справу або вносити відомості до ЄРДР і розпочинати досудове розслідування. В обох випадках постають юридичні проблеми, пов'язані з використанням колізійних норм законодавства.

---

²⁴ Щурат Т.Г. Актуальні питання протидії організованій етнічній наркозлочинності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. Одеса, 2022. № 3. С. 244–247.

У межах ОРД заводять ОРС і здійснюють комплекс заходів з негласного документування факту вчинення злочину. У межах досудового розслідування проводять контроль за вчиненням злочину, відповідно до положень ст. 271 КПК України²⁵.

Також, у разі, якщо ознаки кримінального правопорушення виявлені під час проведення оперативно-розшукових заходів, що тривають і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження, підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, повідомляє відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак кримінального правопорушення, закінчує проведення оперативно-розшукового заходу, після чого направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування (ст. 7)²⁶.

Тому третя стадія документування оперативними підрозділами злочинів співпадає із досудовим розслідуванням у кримінальному процесі. На цій стадії оперативні підрозділи керуються положеннями Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а також нормами ст. 41 КПК України.

Аналіз нормативно-правових актів, які регулюють питання проведення оперативно-розшукових заходів відомчого санкціонування, вказує на те, що кожен із таких оперативно-розшукових заходів спрямований на виконання притаманних виключно для нього завдань, які не завжди відповідають завданням

---

²⁵ Поляков Є.В. Види і призначення оперативно-розшукових заходів і їх співвідношення з негласними слідчими (розшуковими) діями. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 30 жовтня 2020 р.). Одеса: ОДУВС, 2020. С. 95–97.

²⁶ Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>

оперативно-розшукової діяльності у цілому, але відповідають загальним засадам кримінального провадження, зокрема:

1) візуальне спостереження за місцем або річчю:

а) пошук фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України;

б) фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України;

2) ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств:

а) отримання даних, що характеризують діяльність підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності;

б) отримання копій документів, які мають значення для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності;

3) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації — отримання значимих для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності відомостей.

Наведене вище дозволяє нам висновувати що оперативно-розшукове документування організованої злочинної діяльності визначається як комплекс оперативно-розшукових заходів, здебільшого негласного характеру, спрямованих на встановлення фактичних даних про подію кримінального правопорушення й осіб, причетних до його вчинення, перевірку їх достовірності й забезпечення в подальшому можливості використання їх як доказів у кримінальному провадженні. Саме тому Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, як міжрегіональний підрозділ кримінальної поліції, спрямовує свої зусилля на виявлення та розкриття злочинів організованими групами та злочинними організаціями. При цьому актуалізуються питання документування злочинної діяльності осіб, які перебувають у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу. Окремої

уваги потребують кримінальні правопорушення, щодо організованих форм злочинної діяльності економічної спрямованості.

Серед усіх форм протиправної активності, злочинна діяльність економічної спрямованості характеризується найбільшим рівнем адаптивності до зміни соціально-політичних умов та моделей організації економічних процесів у державі. Така адаптивність значною мірою реалізується шляхом:

а) постійних трансформацій у бік ускладнення технологій злочинної діяльності як форми реагування на сформовані державою рубіжні правові механізми нейтралізації негативного впливу економічної злочинності і, як наслідок, перманентні зміни слідової картини таких злочинів та об'єктів, які є пріоритетними для оперативно-розшукового та слідчого пізнання;

б) постійного розвитку інфраструктурних елементів такої злочинної діяльності, зокрема формування розгалуженої системи корупційних зв'язків;

в) наявності потужної системи інтелектуальної підтримки такої злочинної діяльності;

г) активного освоєння інноваційних фінансових інструментів для формування та подальшого акумулювання доходів, отриманих за результатами такої злочинної діяльності.

Окремі характеристики процесу документування організованих форм злочинної діяльності економічної спрямованості, які визначають особливості роботи оперативних підрозділів стратегічних розслідувань:

по-перше, початок таких кримінальних проваджень за результатами зібраних оперативними підрозділами матеріалів або за результатами матеріалів, сформованих внаслідок реалізації контрольно-перевірочних заходів іншими уповноваженими суб'єктами;

по-друге, початок таких кримінальних проваджень не щодо конкретної особи, а, як правило, за фактом вчинення відповідного кримінального правопорушення;

по-третє, здійснення на початковому етапі пізнання слідчим значної кількості кримінально-релевантних подій, оскільки, поряд із встановленим фактом організованої злочинної діяльності економічної спрямованості, існує потреба пізнання інших процесів, сутність яких на початковому етапі не є зрозумілою у контексті їх правової оцінки, зокрема й кримінально-правової кваліфікації;

по-четверте, активна протидія розслідуванню вже на початковому етапі із використанням корупційних зв'язків, медіа платформ тощо, яка насамперед спрямовується на дискредитацію правоохоронних органів та формування суспільної думки щодо неправомірного тиску на суб'єктів господарської діяльності з боку правоохоронних органів;

по-п'яте, специфіка обрання запобіжних заходів щодо підозрюваних, оскільки у випадках звернення із клопотанням про взяття під варту, підозрювані, які володіють значними фінансовими ресурсами залишають на волі шляхом внесення застави, що унеможливає активну оперативну — розшукову роботу з такими особами в умовах ізоляції;

по-шосте, припинення злочинної діяльності економічної спрямованості після початку кримінального провадження та вжиття активних заходів, які спрямовані на знищення слідів такої злочинної діяльності та захист активів, які сформовані за результатами організованої злочинної діяльності економічної спрямованості.

Вивчення роботи слідчих та оперативних підрозділів дозволяє виокремити основні напрями діяльності оперативних підрозділів у межах оперативно-розшукового забезпечення розслідування таких категорій кримінальних проваджень:

по-перше, спільне планування зі слідчим особливостей реалізації матеріалів оперативної розробки та інших матеріалів оперативно — розшукової діяльності, які є приводами для початку відповідного кримінального провадження. Реалізація цього напряму насамперед зумовлюється наявністю суттєвих тактичних ризиків і, як наслідок, важливістю вибору оптимального моменту початку кримінального провадження.

Реалізація такого напрямку з метою уникнення таких ризиків вимагає ретельної спільної аналітичної роботи слідчого та працівників оперативних підрозділів. Як свідчить вивчення матеріалів практики, під час оперативної розробки злочинних угруповань економічної спрямованості, майже у всіх випадках реалізується норма щодо залучення до такої розробки слідчого з метою надання методичної допомоги. Водночас основна пізнавальна діяльність здійснюється працівниками оперативних підрозділів стратегічних розслідувань. Саме тому під час планування реалізації матеріалів оперативної розробки, зокрема й у частині визначення оптимального часу для початку досудового розслідування, керівнику відповідного оперативного підрозділу стратегічних розслідувань слушно готувати для органу досудового розслідування розгорнутий аналітичний звіт, який може включати такі типові структурні блоки:

- рівень задокументованості основних епізодів злочинної діяльності;
- наявність інших епізодів злочинної діяльності та кримінально-релевантних явищ та процесів, які не були об'єктами пріоритетного оперативно-розшукового документування, але потребують пізнання та встановлення їх сутності під час розслідування. Наведене насамперед зумовлюється тим, що обмеженість ресурсів оперативних підрозділів вимушено зміщує основний акцент на базові (основні) злочини, які утворюють складну технологію злочинної діяльності;
- встановлення усіх осіб, які брали участь у реалізації конкретної технології злочинної діяльності;
- рівень задокументованості на загальній поінформованості щодо ролі кожного із учасників, які брали участь у реалізації технології злочинної діяльності;
- наявність даних про інфраструктурні елементи, які забезпечують функціонування злочинного угруповання економічної спрямованості;

– система вжитих оперативним підрозділом заходів щодо: а) нейтралізації можливої подальшої протидії досудовому розслідуванню; б) створення умов для нейтралізації можливого ухилення підозрюваного від здійснення кримінального переслідування; в) формування переліку потенційних учасників кримінального провадження, які знаходяться у групі ризику через можливий протиправний вплив на них з боку підозрюваних та відповідної системи їх зв'язків;

– система фактичних даних, які повинні бути об'єктами пріоритетної фіксації одразу після початку кримінального провадження шляхом проведення першочергових слідчих (розшукових) дій;

– наявність інформації щодо матеріальних активів підозрюваних, зокрема й сформульованих за результатами такої злочинної діяльності, а також вжиті ними заходи, спрямовані на неможливість розпорядження ними після початку кримінального переслідування;

по-друге, використання конфіденційного співробітництва щодо перекриття підозрюваних та їх зв'язків у межах розслідування кримінального провадження. Наголосимо, що конфіденційне співробітництво використовується оперативними підрозділами на постійній основі, а початок кримінального провадження не є підставою для його припинення, адже основними завданнями використання таких можливостей є:

а) здобуття інформації про злочини, що готуються або вчинені, а також інші правопорушення, які дотичні до реалізації окремих технологій злочинної діяльності;

б) виявлення осіб, схильних до вчинення злочинів, вивчення їх способу життя, встановлення злочинних намірів з метою виконання різного типу завдань щодо протидії злочинності;

в) вивчення фінансово-господарської діяльності підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, виявлення порушень, зловживань і протиправних дій у сфері економіки;

г) виявлення латентних злочинів і осіб, які їх учинили;

д) одержання та фіксація фактичних даних, що можуть бути використані як докази в кримінальних провадженнях та інші

завдання, які сприяють реалізації функцій оперативних підрозділів, зокрема й у частині забезпечення інтересів кримінального судочинства.

Опрацювання матеріалів оперативно-розшукової практики свідчить, що за допомогою конфіденційного співробітництва у межах розпочатих кримінальних проваджень, які спрямовані на встановлення відповідного контролю за підозрюваними вирішуються такі основні завдання:

- негласне вивчення психологічного стану та моделі поведінки кожного із підозрюваних. Звернімо увагу, що, на відміну від злочинних угруповань загальнокримінальної спрямованості, значна кількість осіб, які вчиняють злочини економічної спрямованості раніше не притягувались до кримінальної відповідальності та не мають досвіду спілкування із правоохоронними органами і тому, у разі початку щодо них кримінальних проваджень, можуть усвідомлюючи можливу міру покарання та реальність притягнення до кримінальної відповідальності знаходитись таких емоційних станах, які створюють сприятливі умови для встановлення із ними психологічного контакту слідчим чи працівниками оперативних підрозділів. Саме тому, отримуючи таку інформацію під час досудового розслідування, можливо виокремити осіб, зокрема й підозрюваних, які із більшим рівнем вірогідності будуть співпрацювати зі слідством та сприяти розслідуванню кримінального правопорушення, що дозволяє слідчому правильно розпланувати послідовність допитів, зокрема, допитавши вказаних осіб на початковому етапі розслідування для отримання тактичної переваги під час допиту підозрюваних, що не сприяють розслідуванню, а навпаки здійснюють активну протидію;

- встановлення інших осіб, які причетні до вчинення кримінальних правопорушень економічної спрямованості, але на постійній основі не входили до складу організованого злочинного угруповання. У контексті цього, слушно відзначити, що, використовуючи методологію кримінального аналізу під час розслідування таких кримінальних правопорушень, працівники оперативних підрозділів

за допомогою формування схеми зв'язків у переважній більшості випадків поінформовані щодо основної структури злочинного угруповання економічної спрямованості та ролі учасників у реалізації технології злочинної діяльності. Водночас низький рівень контактів членів злочинного угруповання з окремими категоріями осіб, а також вжиття активних заходів щодо приховування таких контактів призводить до відсутності у побудованій схемі зв'язків окремих осіб, які причетні до вчинення такої злочинної діяльності. Як свідчить вивчення матеріалів практики, у такий спосіб, як правило, встановлюються:

а) особи, які надавали консультативну допомогу під час здійснення злочинної діяльності, а саме — розробляли безпечні варіанти реалізації окремих її елементів, зокрема акумулювання та використання активів, сформованих за результатами такої злочинної діяльності;

б) особи, які, використовуючи можливості зловживання впливом, наявні неофіційні дружні стосунки, а також корупційні можливості, створювали умови для реалізації відповідної технології злочинної діяльності;

в) зв'язки підозрюваних, які не дотичні до безпосереднього вчинення злочинної діяльності економічної спрямованості, але можуть залучатись до організації протидії розслідуванню.

Наголосимо, що після початку кримінального провадження вірогідність комунікації із такими особами з боку підозрюваних значно підвищується, а такі контакти відбуваються в особистій формі, що зумовлено із підозрою можливості проведення стосовно підозрюваних відповідних негласних слідчих (розшукових) дій. Основною причиною інтенсифікації таких контактів є:

а) потреба підозрюваних у використанні наявних у них активів, зокрема й готівкових коштів, для забезпечення високого рівня юридичного захисту та організації протидії розслідуванню, а також вжиття ними заходів, які спрямовані на виведення та приховування різного типу активів;

б) необхідність вироблення та узгодження відповідної лінії поведінки під час досудового розслідування, а також оцінка вірогідності надання допомоги щодо уникнення кримінальної відповідальності шляхом використання владних повноважень та інших інструментів протиправного впливу на працівників правоохоронних органів.

Крім того, у межах реалізації такого напрямку оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень встановлюються: по-перше, наміри особи вчиняти дії, спрямовані на ухилення від кримінального переслідування, оскільки, на відміну від представників злочинних угруповань загальнокримінальної спрямованості, такі особи є більш соціалізованим та у разі прийняття такого рішення вчиняють дії, які дозволяють ідентифікувати такі наміри, зокрема:

а) відчуження основного майна (нерухомості, транспортних засобів тощо), а також створення правових умов для можливості здійснення такого відчуження іншими особами (підготовка довіреностей тощо);

б) здійснення заходів щодо зміни постійного місця проживання членів своєї сім'ї та близьких родичів;

в) встановлення контактів з особами, які можуть сприяти у перетині державного кордону України або виїзду на території, які тимчасово не підконтрольні Україні, тощо; по-друге, наміри або активні дії особи щодо здійснення будь-яких форм впливу на осіб, які є учасниками кримінального провадження, зокрема пропозиції неправомірної вигоди для таких осіб, спроби їх переконання змінити свої показання чи обрати відповідну лінію поведінки під час досудового розслідування; по-третє, місця зберігання активів, сформованих за результатами злочинної діяльності, зокрема готівкових коштів та інших цінних речей, а також документів, які містять фактичні дані щодо причетності до здійснення злочинної діяльності інших осіб, які не встановлені правоохоронними органами, або таких, щодо яких недостатньо отриманих

під час досудового розслідування даних для притягнення до кримінальної відповідальності.

Безумовно, що у межах реалізації вказаного напрямку роботи оперативних підрозділів у межах оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності може вирішуватись значно ширший спектр завдань, які зумовлюються як стратегічними, так і тактичними завданнями, які сформульовані слідчим у межах розслідування відповідного кримінального провадження;

по-третє, переведення оперативного обслуговування суб'єктів господарської діяльності, а також інших об'єктів, на яких вчинено злочини економічної спрямованості чи які використовувались для вчинення таких злочинів, у посиленій режим.

Розпочинаючи аналіз цього напрямку, зазначимо, що у теорії оперативно-розшукової діяльності оперативне обслуговування, як правило, не пов'язується із відповідною діяльністю оперативних підрозділів у межах розслідування кримінальних проваджень, оскільки за своєю сутністю та функціональною спрямованістю така діяльність відноситься до управлінського рівня оперативної роботи і загалом спрямована на прийняття стратегічних рішень щодо формування пріоритетів протидії злочинності за окремими напрямами та лініями роботи, а також функціонування стабільних джерел та надійно функціонуючих каналів отримання оперативно-розшукової інформації.

Слушно звернути увагу, що у разі належної організації оперативного обслуговування суб'єктів господарської діяльності сформована на початковому етапі інформація шляхом її подальшої попередньої перевірки стає підставою для заведення відповідної оперативно-розшукової справи та подальшої реалізації таких матеріалів шляхом початку кримінального провадження.

Крім того, слушно звернути увагу й на те, що здійснення організованої злочинної діяльності економічної спрямованості пов'язане із відповідною обстановкою, зокрема використанням

виробничого та іншого середовища відповідних суб'єктів господарської діяльності, де й накопичується значна кількість фактичних даних, які можуть бути використані під час досудового розслідування як докази, або сприяти прийняттю відповідних організаційно- тактичних рішень. Зважаючи на викладене, наголосимо, що поряд з іншими формами аналітичної роботи ще на етапі документування відповідної форми злочинної діяльності та подальшої реалізації таких матеріалів працівнику оперативного підрозділу слушно формувати аналітичні продукти у формі довідок щодо:

- суб'єктів господарської діяльності та інших установ, які були використані для реалізації відповідної технології злочинної діяльності;
- визначення відповідної системи взаємозв'язків між такими суб'єктами та оцінки рівня їх залучення у процес злочинної діяльності;
- наявності на таких суб'єктах господарської діяльності сформованих оперативних позицій, рівня їх розвідувальних можливостей та потенційної ефективності їх роботи для забезпечення інтересів кримінального провадження.

Зважаючи на сформовані в оперативних підрозділах стратегічних розслідувань позитивні практики роботи за такими напрямками наголосимо, що початковим інформаційним продуктом для формування такого аналітичного документа може бути оперативно-розшукова справа як форма накопичення відповідної інформації та її узагальнення з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності.

Відзначимо, що перелік наведених напрямів не є вичерпним, але відносно типовим, а також доповнює структуру оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності²⁷.

---

²⁷ Горобець Є.В. Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності : дисертація. 2024. С. 166–182.

Підрозділи стратегічних розслідувань НПУ організують свою діяльність на території обслуговування. При цьому враховуються кількість і склад населення, що проживає на території обслуговування, розміщення закладів освіти та криміногенних місць. Також беруться до уваги статистичні дані про стан злочинності і характеристику осіб, які вчинили злочин, ступінь поширення пияцтва та наркоманії на території обслуговування, місця концентрації злочинного елементу.

При організації діяльності використовується термін «оперативне обслуговування», тобто система заходів, що здійснюються підрозділами стратегічних розслідувань з метою вивчення криміногенної обстановки на території обслуговування або по відповідній лінії протидії злочинам та стеження за нею, для своєчасного і кваліфікованого реагування на негативні зміни, виявленням і усуненням причин і умов злочинності. Рівень злочинності, її динаміка, кількість нерозкритих кримінальних правопорушень впливають на організацію діяльності підрозділів стратегічних розслідувань НПУ щодо:

- виявлення, припинення і попередження незаконної діяльності суспільно небезпечних ОГ і ЗО, у тому числі в органах державної влади та місцевого самоврядування;
- протидії корупції серед посадових осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції»;
- здійснення ОРД, спрямованої на здобуття фактичних даних про криміногенні процеси в злочинному середовищі, пов'язані з протиправною діяльністю окремих осіб та ЗГ, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом тощо.

Організація діяльності підрозділів стратегічних розслідувань з виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності ґрунтується на поєднанні різних організаційних принципів діяльності (лінійний, територіальний). Загальною складовою є здійснення оперативно-розшукової функції щодо виявлення злочинів. Елементами такої діяльності є:

- вивчення, аналіз і оцінка оперативної обстановки на території обслуговування, на об'єктах та за лініями роботи;

- планування оперативно-розшукової діяльності та прийняття управлінського рішення, виходячи з оцінки оперативної обстановки;
- навчання особового складу підрозділів стратегічних розслідувань НПУ прийомів і методів роботи (зокрема, щодо ОРЗ і НСРД — прим. автора);
- розміщення сил і засобів згідно з потребами боротьби зі організованою злочинністю та оперативно-тактичними характеристиками протидії різним видам кримінальних правопорушень;
- налагодження взаємодії з іншими оперативними підрозділами НПУ, слідчими підрозділами, а також з іншими правоохоронними органами, державними установами, громадським організаціями, населенням для протидії організованій злочинності;
- використання сприяння громадян підрозділом стратегічного розслідування НПУ, уповноваженим на здійснення оперативно-розшукової діяльності, конфіденційного співробітництва та негласних методів роботи;
- контроль та перевірка виконання прийнятих рішень.

Стаття 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» визначає систему державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю. Отже таку систему становлять:

- а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи;
- б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій.

До державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, належать Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України²⁸.

---

²⁸ Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>

У разі необхідності Верховною Радою України на постійній або тимчасовій основі можуть бути створені й інші спеціальні органи для боротьби з організованою злочинністю.

До державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, належать:

- а) органи Національної поліції і Служби безпеки України;
- б) органи прокуратури України;
- в) органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю;
- д) органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори;
- е) розвідувальний орган Міністерства оборони України;
- є) Служба зовнішньої розвідки України;
- ж) Національне антикорупційне бюро України;
- з) Бюро економічної безпеки України (ст. 5)²⁹.

Серед підрозділів НПУ уповноваженим підрозділам з протидії організованої злочинності є ДСР.

На підставі проведеного дослідження можемо зазначити, що організаційно-методологічна парадигма оперативно-розшукового забезпечення протидії організований злочинній діяльності підрозділами стратегічних розслідувань в умовах правового режиму воєнного стану має взаємозалежні елементи:

– по-перше, це виконання загальних повноважень підрозділами стратегічних розслідувань щодо попередження, виявлення, розкриття злочинів та забезпечення кримінального провадження відповідно до чинних норм законодавства України;

– по-друге, об'єктом оперативно-розшукової діяльності підрозділів стратегічних розслідувань є фізичні та юридичні особи стосовно яких є фактичні дані про причетність до організованої злочинності;

– по-третє, безпосередній вплив на об'єкт оперативно-розшукової діяльності підрозділів стратегічних розслідувань має

---

²⁹ Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>

злочинне середовище, яке тактично намагається приховати сліди своєї організованої злочинної діяльності, наявності корупційної складової та всіляко протидіє виявленню поліцейськими фактичних даних та слідової картини підготовки та вчинення кримінального правопорушення;

- по-четверте, дії злочинців, які мають прихований, латентний та організований характер. В окремих ОГ, ЗО в наявності також і корупційна складова;

- по-п'яте, в умовах правового режиму воєнного стану — розповсюдження зброї, боєприпасів, вибухівки поза регулюючим контролем негативно впливає на стан криміналізації злочинних груп та організацій;

- по-шосте, виконання повноважень з протидії злочинності, військовим злочинам підрозділами НПУ у складі сил безпеки, оборони та руху опору. Це відображається у необхідність виконання спеціальних службових завдань, які виконуються територіальними (у тому числі — міжрегіональними) органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період³⁰;

- по-сьоме, режимно-секретне забезпечення охорони державної таємниці та службової інформації в діяльності підрозділів стратегічних розслідувань з метою запобігання витоку службової

---

³⁰ Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : затв. наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>.

інформації щодо планування документування та оперативної розробки організованих груп та злочинних організацій³¹.

Реалізація дискреційних повноважень в діяльності працівників підрозділів стратегічних розслідувань НПУ

Аналізуючи особливості виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності вважаємо необхідним визначити дискреційні повноваження оперуповноваженого підрозділу стратегічних розслідувань НПУ. Методологія проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції, яка затверджена наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 18 травня 2023 року № 109/23 під дискреційними повноваженнями визначає повноваження осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначати повністю або частково зміст чи обсяг рішення, яке приймається органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, або обирати на власний розсуд один із кількох варіантів рішень, передбачених проектом акта, встановлювати строки, підстави та порядок прийняття рішень³².

При цьому необхідно вказати на те, що встановлення або розширення дискреційних повноважень органу державної влади чи органу місцевого самоврядування або особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, за відсутності визначення вичерпних випадків, підстав, форм, строків, порядку здійснення таких повноважень, контролю за їх здійсненням та відповідальності за можливі зловживання під час їх здійснення³³ свід-

---

³¹ Виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності: сучасні проблеми та перспективи : методичні рекомендації / А.М. Рубель, О.О., Людвиченко, А.О. Волобоев С.П. Пекарський, Є.В. Поляков, Т.Г. Щурат, К.М. Бруско, Ю.О. Заморока, В.Ю. Дрозд; за заг. ред. А.М. Рубеля. Київ : Алерта, 2024. 132 с.

³² Методологія проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції : затв. наказом Національного агентства з питань запобігання корупції 18 травня 2023 року № 109/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0109884-23#Text>.

³³ Там само.

чить про наявність корупціогенного фактору (здатність нормативно-правової конструкції (окремого нормативного припису чи їх сукупності) самостійно чи у взаємодії з іншими нормами сприяти вчиненню чи збільшенню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією).

Методологія проведення антикорупційної експертизи, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України 24.04.2017 № 1395/5 визначає ознаки дискреційних повноважень. Відповідно дискреційні повноваження мають ознаки які:

1) дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) на власний розсуд оцінювати юридичний факт (фактичний склад), внаслідок чого можуть виникати, змінюватись або припинятись правовідносини;

2) дозволяють на власний розсуд обирати одну із декількох запропонованих у нормативно-правовому акті, проекті нормативно-правового акта форм реагування на цей юридичний факт;

3) надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) на власний розсуд вибирати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації;

4) дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) обрати форму реалізації своїх повноважень — видання нормативного або індивідуально-правового акта, вчинення (утримання від вчинення) адміністративної дії;

5) наділяють орган (особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) правом повністю або частково визначати порядок здійснення юридично значущих дій, у тому числі строк та послідовність їх здійснення;

6) надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) на власний розсуд визначати спосіб виконання управлінського рішення, у тому числі передавати виконання прийнятого рішення підлеглим

особам, іншим органам державної влади та місцевого самоврядування, встановлювати строки і процедуру виконання.

Наведене вище дозволяє дійти висновку про те, що нерозуміння посадовою особою підрозділу стратегічних розслідувань чіткого змісту своєї службової діяльності, зокрема: підстав проведення оперативно-розшукових заходів, особливостей забезпечення режиму секретності, видів і категорій справ (оперативно-розшукова справа, кримінальне чи адміністративне провадження), в межах якої ця особа здійснює провадження та накопичує фактичні дані про протиправну діяльність, а також приймає управлінське рішення, самостійності при прийнятті управлінських та інших рішень, обсягу службових повноважень, які підлягають виконанню (службових обов'язків і прав) безпосередньо впливає на забезпечення законності в діяльності. Запобігання даного недоліку сприяють належним чином встановлені дискреційні повноваження, які дозволяють забезпечити ефективну правозастосовчу та правоохоронну діяльність.

Дискреційне повноваження є законним і невід'ємним елементом службової діяльності посадових осіб підрозділів стратегічних розслідувань. Посадова особа, використовуючи такі повноваження, зобов'язана передусім правильно оцінити ситуацію, наявні факти і застосувати до встановлених фактів діючі правові норми, а також, при цьому не допустити зловживання владою. Аналізуючи дискреційні повноваження слід звернути увагу на їхню особливість у діяльності щодо виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності. Відповідно здійснення оперативно-розшукової функції з протидії злочинності вимагає дотримання принципів негласності та конфіденційності працівниками підрозділів стратегічних розслідувань. Прийняття рішення про заведення оперативно-розшукової справи, проведення оперативно-розшукових заходів на підставах і умовах передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», проведення негласних слідчих (розшукових) дій, на підставах, передбачених КПК України також надають можливість діяти

та приймати рішення оперативним працівникам на власний розсуд. А при суб'єктивному підході, зокрема — наявність особистого інтересу чи конфлікту інтересів при виконанні службових обов'язків, виникають умови для вчинення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень. Тому оперуповноваженому дозволяється лише та діяльність, яка має правову регламентацію, оскільки органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

На нашу думку, виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності характеризується мінливістю умов професійної діяльності працівників підрозділів стратегічних розслідувань, зокрема при негласному документуванні злочинної діяльності. І тому важливе місце при реалізації дискреційних повноважень займає розвинутість критичного мислення та прогнозування у працівників підрозділів стратегічних розслідувань. Формування критичного мислення дозволяє адаптуватися у середовищі у якому особа виконує свої повноваження і прийняти єдине вірне рішення в обмежений час та в умовах професійного ризику. Прогнозування сприятиме своєчасно визначити загальні складові та потенційні ризики при виявленні та розкритті організованої злочинної діяльності.

Висновки

Монографічне дослідження присвячено теоретико-правовому аналізу виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань НПУ в умовах правового режиму воєнного стану.

Прикладний характер монографічного дослідження надав можливість розглянути:

- сучасний стан наукової розробленості проблеми;
- сутність організації та документування організованої злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань НПУ;

– реалізацію дискреційних повноважень в діяльності працівників підрозділів стратегічних розслідувань НПУ.

При дослідженні використовувалися відкриті наукові, навчальні, законодавчі та нормативно-правові джерела. В результаті проведеного дослідження були сформульовані наступні висновки:

1. На підставі аналізу сучасних наукових доробків висновуємо про те, що оперативно-розшукове документування організованої злочинної діяльності визначається як комплекс оперативно-розшукових заходів, здебільшого негласного характеру, спрямованих на встановлення фактичних даних про подію кримінального правопорушення й осіб, причетних до його вчинення, перевірку їх достовірності й забезпечення в подальшому можливості використання їх як доказів у кримінальному провадженні.

2. Визначені організаційні та особливості виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності. Надано авторське бачення організаційно-методологічній парадигмі оперативно-розшукового забезпечення протидії організованій злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань в умовах правового режиму воєнного стану. Організаційно-методологічна парадигма має взаємозалежні елементи:

– по-перше, це виконання загальних повноважень підрозділами стратегічних розслідувань щодо попередження, виявлення, розкриття злочинів та забезпечення кримінального провадження відповідно до чинних норм законодавства України;

– по-друге, об'єктом оперативно-розшукової діяльності підрозділів стратегічних розслідувань є фізичні та юридичні особи стосовно яких є фактичні дані про причетність до організованої злочинності;

– по-третє, безпосередній вплив на об'єкт оперативно-розшукової діяльності підрозділів стратегічних розслідувань має злочинне середовище, яке тактично намагається приховати сліди своєї організованої злочинної діяльності, наявності корупційної

складової та всіляко протидіє виявленню поліцейськими фактичних даних та слідової картини підготовки та вчинення кримінального правопорушення;

- по-четверте, дії злочинців, які мають прихований, латентний, організований характер. В окремих ОГ, ЗО в наявності також і корупційна складова;

- по-п'яте, в умовах правового режиму воєнного стану — розповсюдження зброї, боєприпасів, вибухівки поза регулюючим контролем негативно впливає на стан криміналізації злочинних груп та організацій;

- по-шосте, виконання повноважень з протидії злочинності, військовим злочинам підрозділами НПУ у складі сил безпеки, оборони та руху опору;

- по-сьоме, режимно-секретне забезпечення охорони державної таємниці та службової інформації в діяльності підрозділів стратегічних розслідувань з метою запобігання витоку службової інформації щодо планування документування та оперативної розробки організованих груп та злочинних організацій.

3. З'ясовано, що належним чином встановлені дискреційні повноваження співробітників ДСР, дозволяють забезпечити принцип законності та ефективну правозастосовчу та правоохоронну діяльність. При цьому важливе місце при реалізації дискреційних повноваженнях займає розвинутість критичного мислення та прогнозування у працівників підрозділів стратегічних розслідувань.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135- XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>

2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

3. Погорецький М.А. Теорія доказів — методологічна основа оперативно-розшукового документування організованої злочинної діяльності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 22. С. 195.

4. Мороз В.П., Чаплинський К.О., Богуславський М.Г., Волошина М.О. Протидія організованим злочинності в Україні: сучасність та перспективи : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 236 с.

5. Основи візуального спостереження : практ. посіб / С.С. Чернявський, М.Л. Грібов, А.А. Вознюк, А.А. Небитов, В.В. Гвоздюк. Київ : Норма права, 2024. 112 с.

6. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

7. Подобний О. О. Співвідношення документування й доказування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015 № 2. С. 64–68.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>

9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>

10. Гула Л. Ф. Використання результатів оперативно-розшукової діяльності у виявленні і розслідуванні злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами. *Право і суспільство*. 2015. № 5–2. С. 206–211.

11. Щурат Т.Г. Актуальні питання протидії організованій етнічній наркозлочинності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 244.

12. Поляков Є.В. Види і призначення оперативно-розшукових заходів і їх співвідношення з негласними слідчими (розшуковими) діями. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України* : матеріали

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 30 жовтня 2020 р.). Одеса : ОДУВС, 2020. С. 95–97.

13. Горобець Є.В. Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності : дисертація. 2024. С. 166–182.

14. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>

15. Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : затв. наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>

16. Виявлення та розкриття організованої злочинної діяльності: сучасні проблеми та перспективи : методичні рекомендації / А.М. Рубель, О.О., Людвиченко, А.О. Волобоев С.П. Пекарський, Є.В. Поляков, Т.Г. Щурат, К.М. Бруссо, Ю.О. Замолока, В.Ю. Дрозд ; за заг. ред. А.М. Рубеля. : Київ. Алерта, 2024. 132 с.

17. Методологія проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції : затв. наказом Національного агентства з питань запобігання корупції 18 травня 2023 року № 109/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0109884-23#Text>

Наукове видання

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОТРИМАННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА
В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

Верстка *Н. Ковальчук*

Обкладинка *А. Юдашкіна*

Технічне редагування *О. Гринюк*

ЮРИДИКА
ВИДАВНИЦТВО

Підписано до друку 07.10.2025 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Warnock. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 48,83. Наклад 300.
Замовлення № 085м-1125.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.